

tartozott. A 395 leletanyagot nem rejtő objektum pedig a betöltése, a telepen megfigyelt pozíciója alapján került a római kori besorolás alá. A római korszakhoz tartozó településen 11 ház, 7 épület, 603 gödör, 1 sír, 177 cölöphely és legalább 6 füstölögödör került elő. Az intenzív megtelepedés első fázisát gödör csoportok jelentették a területen. Ezek csoportokban kerültek elő a feltárás teljes területén (1. fázis). A terület átmeneti elhagyása után később ismét megtelepedő szarmaták már földbe mélyített házakat, gazdasági épületeket és ehhez igazodva kerítőárkokat, karámkokat hoztak létre (2. fázis). Utóbbiak között számos nagyobb méretű is volt. Jelentős egy kettős árokkal kerített, Ny-i bejáratot tagolt, téglalap alakú, nagy méretű karámárok.

A szarmata telep gazdag volt leletekben. Ezek zöme állatcsont volt, de jelentős a kézzel, valamint korongon formált kerámia mennyisége is. A telepkerámiában a helyi készítésű anyag mellett mennyiségben és minőségben jelentősek voltak a római amforák és a korabeli galliai provinciákból ideszállított *terra sigillata* díszkerámiák töredékei. Utóbbiak között egy *Cof[mitialisf(ecit)]* felirattal bíró példány is előkerült. A Comitialis csoport Kr. u. 175 után kezdte meg a működését az Inn menti műhelyekben. A műhely a fénykorát a Kr. u. 200 előtti időszakban élte. A telepen importként megjelenő kerámiák, a helyi kerámiák összképe, valamint a telepen talált fémleletek alapján az itt előkerült település a Severus-korban, azaz a II. század végén, a III. század közepe között élhette a fénykorát. Az 1. és 2. fázis időbeli határait, jellemvonásait csak a részletesebb elemzés után körvonalazhatjuk. A lelőhely objektum és leletgazdagsága azonban jó alapot kínálhat a szarmata települések kutatásához.

A területen a római kori objektumok mellett elhanyagolható a középkorra datálható jelenségek száma. Két, a feltárás középső harmadában feltárt gödör, valamint a DK-i harmadban, a dűlőúttól DK-re szórványként előkerült érmék, madáralakos fejcs ezüstgyűrű sorolható ebbe a korszakba.

PÓPITY DÁNIEL

234. Murga, Temető (KÖH 40433 és 77985) (Tolna m.) Kö

A település középkori temploma Miklós Zsuzsa adatgyűjtése, valamint a helybeliek szerint a falu D-i szélén, a Murgai-víz DNy-i oldalán fekvő temető ÉNy-i részében állt.⁴⁷ 2011-es terepszemlém⁴⁸ idején a ravatalozó közelében fekvő sírok földjében néhány őskori töredéket találtam csak. Időközben felfigyeltem rá, hogy az első katonai felmérés a falutól DK-re fekvő dombon – ami megfelelelhet a mai temetőnek – templomot jelöl, a kataszteri térkép pedig a templomot a temető közepén jelzi, amelyet az 1940-es években bontottak le. Április 24-én a temető ÉK-i részén fekvő ravatalozótól É-ra, 3–4 m-re, egy É felé kinyúló, lapos platón, a magas fűben 12–13 m hosszán és 6–7 m szélességben nagy mennyiségben találtunk olykor fél téglányi, illetve kisebb tégladarabokat, főként kézzel vetett, vörös, pelyvás anyagúakat. Mivel a területet soha nem szántották, ez bizonyára a középkori eredetű – az újkorban bizonyára átépített, megerősített – templom valós méretét jelzi. A templom helyén a jelek szerint lebontása óta nem temetkeztek.

Munkatárs: Dákó Balázs történészhallgató.

K. NÉMETH ANDRÁS

235. Magyar határa (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Sza, N, Ű

A Tisza–Szamos–Túr közti tározók tervezett anyagnyerői és töltései területén terepbejárást végeztünk 2014. április 8-án és 14–15-én.

Nagyar Ny-i határában, a víztározó Tiszába való bekötésének nyomvonalát jártuk be először. A terület jól vizsgálható volt, szántók, vetések váltották egymást parcellákban. A nyomvonalat követve É felé indultunk, a Tisza felé tartó mezei út bal oldalán lelőhelyet azonosítottunk be: *Szarka-tag DNy (projekten belül 13. sz. lh., KÖH 89229)*. A két korongolt (szürke és piros) és egy kézzel formált, kavicsal erőteljesen soványított cseréptöredékek alapján a lelőhely késő császárkori, esetleg kora népvándorlás kori lehet. A lelőhely a Tisza egyik holtágának K-i partján fekszik, É–D irányú, 65 m hosszú, 31 m széles.

Innen K felé tartottunk, mivel ezen a részen találtunk szántott parcellákat, majd É felé fordulva, egy kisebb kiemelkedésen újabb lelőhelyet azonosítottunk be: *Szarka-tag DK (projekten belül 14. sz. lh., KÖH 89227)*. Az itt talált cserepek a 200 m-re, D-re lévő Szarka-tag DNy lelőhelyen találtakhoz hasonlóan a késő császárkorra, esetleg a kora népvándorlás korra keltezhetőek. A két lelőhely jó eséllyel egyetlen nagyobb kiterjedésű lelőhelyet is jelenthet, ezt azonban a terepen nem sikerült biztonsággal megállapítanunk. A feltételezhető lelőhely nagyjából É–D irányú dombon fekszik, 51 m hosszú, 29 m széles.

A két mezei út találkozásában lévő lelőhelytől ÉK irányba tartottunk tovább, egy zártkert és vetések között lévő szántásban, annak végében, egy újabb zártkert, valamint egy mezei út közelében két újkori cserepet találtunk *Lubi-lanka É (projekten belül 15. sz. lh., KÖH 89223)* lelőhelyen.

A zártkertet körbejárva visszatértünk a nyomvonal felé, annak közelében, de azt nem érintve egy nagyobb kiterjedésű lelőhelyet találtunk, szórványosan előkerülő, lassú korongolt, kavicszemcsés, népvándorlás korra keltezhető cserepekkel: *Lubi-lanka D (projekten belül 16. sz. lh., KÖH 89225)*. A lelőhely É–D irányú, 214 m hosszú, 152 m széles.

Az Öreg-Túrt elérve ÉK felé fordultunk, a Túr-belvíz É-i oldalán haladtunk. A Csingő-dűlőben egy szántót megvizsgáltunk, innen a Hajcsár út felé tartva egy újabb szántón mentünk keresztül. Lelelőhelyet a Hajcsár úton keresztül menve, a Tövis-szeg határában azonosítottunk be: *Tövis-szeg (projekten belül 17. sz. lh., KÖH 89231)*. Néhány újkori, több császárkori korongolt, szürke hombártöredéket és kézzel formált cserepet találtunk. A lelőhely a hajcsár-út és a Tövis-szeg csatorna között DNy–ÉK irányban fekszik, 140 m hosszú és 96 m széles.

A következő szakaszban a Sándor-tagot elérve D felé tartottunk, a Cser-hát-dűlőn keresztül eljutottunk az Öreg-Túr D-i szakaszához, itt egy juhászatot megkerülve, É felé követtük a nyomvonalat lefelőlön keresztül, majd a Cser-mögötti-csatorna, egy földútba való végénél lelőhelyet azonosítottunk be, sajnos egy cserepdarabon kívül más nem került elő: *Cser-mögötti csatorna DNy (projekten belül 18. sz. lh., 89221)*. A kézzel formált, töredékes cserepről nem lehetett pontosan megállapítani, hogy bronzkori, esetleg császárkori. A lelőhely ÉK–DNy irányú, 61 m hosszú, 44 m széles.

Továbbhaladva a nyomvonalon ÉK felé két, egymáshoz közeli ponton is találtunk cserepeket: a DNy-i részben 15 darabot, valamint 11 darab paticsrögöt is, a Sándor-tag felőli részen érzékelhetően sűrűsödve (itt 61 darabot), véleményünk szerint egyetlen, nagyobb kiterjedésű lelőhelyről van szó: *Sándor-tag (projekten belül 19. sz. lh., KÖH 89219)*. A kézzel formált csere-

47 RKM 2003, 256.

48 RKM 2011, 119.

pek egy része császárkori, másik fele keltezhető bronzkorra. A lelőhely K-i felében, ahol sűrűsödött a kerámialelet, késő császárkori darabok is előkerültek, illetve 5 paticsrög, valamint egy salakdarab. A nagy méretű, ÉK–DNy irányú lelőhely 296 m hosszú és 137 m széles.

KÖRÖSFŐI ZSOLT

236. Nagykónyi, Kispusztai-tető (KÖH 87967)

(Tolna megye) Ő

A gyulai erdőben április 10-én végzett terepbejárásunkon Majth Zoltán erdőgazdasági dolgozó újabb régészeti lelőhelyre hívta fel a figyelmünket.

Nagykónyi, Ságpusztától DK-re kb. 1 km-re, a Vörös-víz K-i oldalán, egy két oldalról völgyekkel közrefogott kiemelkedés K-i felén futó, enyhén bevágódott dűlőút partjában és nyomvonalában jellegtelen őskori cserepeket találtunk.

K. NÉMETH ANDRÁS – CZÖVEK ATTILA

237. Nagyoroszi, Templom-dűlő (KÖH 87075)

(Nógrád megye) Ő, B, Lt, Á, I

A Barátság-1 kőolajszállító tranzit vezeték rekonstrukciós munkálataihoz kapcsolódó, az MNM NÖK által végzett régészeti szakfelügyelet során nagy mennyiségű szórvány kerámia töredék és patics került elő a nyomvonal 11+040–11+122 km szelvényénél.

A lelőhely Nagyoroszi DK-i határában, a Nagyoroszi-patak É-i oldalán emelkedő ÉNy–DK irányú domboldalon fekszik. A régészeti feltárást 2014. június 24. és július 2. között végeztük el az 1065 m² nagyságú megnyitott felületen, amelyen összesen 25 objektumot azonosítottunk. Ezek túlnyomó többsége gödör volt, de két-két árkot és kemencét is találtunk. A telepobjektumok egy részében sajnos nem volt keltező értékű leletanyag. S noha ezek biztosan antropogén jellegű jelenségek, konkrét régészeti korszakhoz való besorolásuk egyelőre nem megoldható. A jól keltezett telepjelenségek közül az őskori és késő bronzkori gödrök leginkább a dombháton jelentkeztek. Ugyancsak ott került elő a most megkutatót terület egyetlen késő vaskori (kelta) objektuma, amely egy kis méretű, méhkas alakú verem volt. Már a domb peremén, illetve a Nagyoroszi-patak felé lejtő lankás domboldalon azonosítottuk a középkori (Árpád-kori) telepjelenségek (gödrök és kemencék) túlnyomó többségét. Nagyon valószínű, hogy a domb alján feltárt széles és relatív mély, V-keresztmetszetű középkori árok szakasz ezt a települést keríthette. Mivel a terület a régészeti megfigyelés időpontjában növényzettel fedett volt, egyelőre csak egy 275×30 m nagyságú területet lehetett a lelőhelyhez kapcsolni. Ugyanakkor mind a középkori településrészlet töredezettségében is sokat sejtető szerkezete, mind pedig a késő vaskori objektum arra enged következtetni, hogy a lelőhelyünk kiterjedése minden azonosított régészeti korszakban a most megismertnél lényegesen nagyobb lehetett.

A feltárási munkatársai: Nicklas Larsson és Skriba Péter régészek, valamint Erdei Krisztina, Kazsóki Ágnes technikusok. A geodéziai felmérést és a térinformatikai utómunkálatokat Gelencsér Ákos és Zsiga Zsolt végezte.

CZIFRA SZABOLCS

Nagytőke, Kistőke Szikháti-dűlő, Kajtor-tanya (KÖH 57889)

(Csongrád megye)

Lásd Szentes határa.

238. Nagytőke határa (Csongrád megye) Ő, Sza

A Nagytőke község ivóvízminőség-javító beruházás előzetes régészeti dokumentációja készítéséhez kapcsolódóan 2014. szeptember 24-én végeztünk terepbejárást a szegedi Móra Ferenc Múzeum munkatársaival együttműködve. A tervezett beruházás terepbejárással vizsgált szakaszai Szentes és Nagytőke területén kerülnek megvalósításra. A beruházási területen, illetve annak pufferzónájában a vizsgálat időpontjában nagyobb részben kutathatatlan területek (kukorica, napraforgó, legelő, rét, bekerített terület) találtunk. Főként a tervezett nyomvonal közepső, illetve a Nagytőkéhez közel eső szakaszán volt jelentősebb számú szántóterület, ahol a terepi vizsgálatokat el tudtuk végezni.

Nagytőke határában összességében 1 új régészeti lelőhelyet sikerült lokalizálnunk; 5 régészeti lelőhely esetében tettünk a korábbi adatokat kiegészítő megfigyeléseket:

Faluszél (KÖH 87435): a mostani terepbejárás során vált ismertté. Őskori és szarmata edénytöredékeket gyűjtöttünk.

Kistőke, Szikháti-dűlő, Kajtor-tanya (KÖH 57889) területe nagyobbak bizonyult az eddig nyilvántartottnál, területe összeér a *Kistőke, Homok-dűlő (KÖH 18568)* lelőhelyével, ezért javasoltuk egy lelőhellyé történő összevonásukat.⁴⁹

Kistőke, Tőke-halom (KÖH 33467), Nagytőke, Buzi-tanya (KÖH 33470), valamint Nagytőke XIV. (KÖH 57899) területe megnőtt, összeérnek, javasoljuk összevonásukat.⁵⁰

Munkatársak: Bottyán Katinka, Hrabák Zita és Kovács Sándor (MNM NÖK); Bóka Péter, Kujáni Yvett és Paluch Tibor (MFM).

HARKAI ISTVÁN

239. Nádasd, Borostyánkő út nyomvonala, keleti ág (KÖH 59596)

(Vas megye) Ró, I

A 76-os és 86-os sz. főutak Nádasd-Hegyhátsál-Katafa közös elkerülőszakasz útberuházáshoz kapcsolódóan, a 8. lelőhelyen, a 0128/1 hrsz.-ú területen, 2014. június 10–27. között végeztünk megelőző feltárást.

A lelőhely Katafától Ny-ra található, a Katafát Nádasddal összekötő dűlőút alatt, illetve annak É-i oldalán. A lelőhelyen Ilon Gábor végzett 2007-ben helyszíni szemlét Nádasd község örökségvédelmi hatástanulmányának elkészítéséhez.

A humuszolás során négy jelenség került elő, amelyből kettőről bontás során kiderült, hogy nem régészeti jelenségek. A KE 1 gödörből sem került elő leletanyag. Koráról annyit lehetett megállapítani, hogy biztosan a római úttól későbbi, mert annak É-i oldalán helyezkedett el, a finomszemcsés útsóderbe vágva.

A lelőhely legfontosabb régészeti jelensége a Borostyánkő út. Az út Aquleiatól, Emonán, Celeián, Poetoviön, keresztül, Sallán, Savarián, Scarbantián át vezetett Carnuntumba, ahol

49 Az összevonás megtörtént, a két lelőhely a Közhiteles Nyilvántartásban Kistőke, Szikháti-dűlő, Kajtor-tanya néven, az 57889 azonosítószámon szerepel.

50 Az összevonás megtörtént, a három lelőhely a Közhiteles Nyilvántartásban Kistőke, Tőke-halom néven, a 33467 azonosítószámon szerepel.